

FISCAALZEGELS MET EEN BIJZONDER VERHAAL

Postzegels zijn te beschouwen als een bepaalde manier van geld innen door een postdienst. Dat die postdienst voor dat geïnde geld iets terug moet doen, is vers twee. Het gaat mij hier om de vorm van het innen via een etiket. Zo gezien, zijn er naast postzegels nog andere soortgelijke etiketten, zoals fiscaalzegels. Deze laatste zegels zijn ook een verzamelgebied, dat min of meer bij de filatelie hoort. "Min of meer", omdat in de Nederlandse postzegelcatalogus deze zegels niet voorkomen, maar bijv. wel in de USA-catalogus (de revenue stamps). Ook "min of meer", want zouden dan de vroegere banderollen om pakjes sigaretten en tabak en om afzonderlijke sigaren, en de huidige accijnsplakkers op rookwaar er ook toe behoren? Sommigen zullen misschien zeggen 'nee', omdat het geen *zegels* zijn. Maar waar houdt de vorm 'zegel' op en begint er wat anders?

Hoe dan ook, we willen hier het verhaal vertellen van een heel specifieke set van fiscaalzegels, nl. de "Herstel Rijn- en Binnen(vaart)vloot-zegels".

Het speelt zich af in de Tweede Wereldoorlog. Om de schade te regelen die de oorlogshandelingen en inbeslagnames hadden veroorzaakt, had de bezetter regelingen opgesteld.

Wat inbeslagnames betreft, had de bezetter in het begin van de bezetting binnenvaartschepen in beslag genomen om te gebruiken voor de invasie van Engeland. De voorkant van die schepen werd verwijderd en vervangen door landingskleppen. Zo kon de laadruimte van de schepen, nadat er een laag beton in was gestort om meer diepgang en een grotere stabiliteit te krijgen, dienen voor het vervoer van legervoertuigen en manschappen. Dit werd geen succes en al snel werden de schepen weer voorzien van hun eerdere voorkant.

De Verordening nr. 3/1940 van de 'Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied' en Artikel 6 van het Besluit Herstel Rijn- en binnenvaartvloot 23 handelden over de schade die aan de binnenvaartvloot was ontstaan tijdens de oorlogshandelingen. De Duitse regering droeg daarmee de verantwoordelijkheid voor het betalen van de geleden schade over aan de Nederlandse Staat. Verder

werd in de Nederlandse Staatscourant van 17 september 1941 (artikel 1) bepaald dat aan de rechthebbenden op een inschrijving in het 'Grootboek voor de Rijn- en Binnenvloot' (een kadaster voor schepen) voor elk ingeschreven schip vanwege de Staat der Nederlanden een financiële tegemoetkoming zou worden uitgekeerd. Deze tegemoetkoming bedroeg 10 cent per ton voor de eerste driehonderd ton en 4 cent per ton en per week voor de gevorderde tonnenmaat boven 300 ton. Er werden ook rente vergoedingen betaald.

Artikel 2 bepaalde dat er een bijdrage moest worden betaald voor een gedeeltelijke dekking van de toekenning van de in Artikel 1 genoemde financiële tegemoetkomingen. Met ingang van 1 oktober 1941 moest aan de Staat der Nederlanden 20 cent per ton per jaar worden vooruitbetaald en dat dan in driemaandelijke termijnen. Het verschuldigde bedrag moest worden voldaan door speciaal daarvoor vervaardigde Rijkszegels te kopen, de zogenoemde Herstel Rijn- en Binnenvlootzegels. Het ging daarbij om schepen met een laadvermogen dat groter was dan 100 ton – ongeacht uit welk land – die gebruikt werden voor het innemen van lading binnen de grenzen van Nederland en voor de opslag of het vervoer op de binnenwateren naar welke bestemming dan ook.

ZESTIEN WAARDEN

De nieuwe Rijkszegels werden ontworpen door J. Bon. De reeks bestond uit zegels van 5, 10, 20, 30, 40 en 50 cent en verder uit waarden 1, 2, 3, 4, 5, 10, 20, 30, 50 en 100 gulden. In totaal waren er dus zestien verschillende waarden. De zegels werden gedrukt door Joh. Enschedé in Haarlem, die ze voorzag van tanding in de maat $13\frac{1}{2} \times 12\frac{3}{4}$.

De zegels werden verkocht door de bevrachtingcommissariaten, door het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart en door de Nederlandse Particuliere Rijnvaart-Centrale. Ze moesten worden opgeplakt op de door deze organisaties uitgereikte genummerde verklaring. Buitenlandse schepen (die buiten deze organisaties vielen) moesten hun zegels plakken op de meetbrief of op het belangrijkste document (elk ander doelmatig stuk officieel papier). Deze zegels

werden vervolgens ontwaard door een stempel dat van een datum en een jaartal was voorzien. De totale jaarlijkse kosten van deze zegelplak-operatie werden bij vooruitbetaling in drie maandelijksse termijnen voldaan.

In de collectie van het Belasting & douane Museum in Rotterdam bevinden zich de ontwerpen van deze 'bijdragezegels'. Bovendien zijn in het museum ook complete vellen en losse gestempelde waarden aanwezig; het gaat daarbij om de periode 1941-1942. De 'bijdragezegels' werden in september 1944 voorlopig afgeschaft (voor het bevrijde gebied), wat blijkt uit het Staatsblad van 17 september 1944, art. 15. Later werden ze definitief afgeschaft: zie Staatsblad 27 juni 1947, art. 1.

Enigszins bewerkt is dit artikel overgenomen uit *Filatelie*, april 2003. De schrijvers ervan zijn Geert Nieman en Bert van Teijlingen.

